

Holwortel

Algemeen

Wetensch. naam	Corydalis cava(L), Schweig & Koerte
Uitspraak	Corýdalis cáva
Familie	Papaveraceae/Papaverfamilie
Geslacht	Corydalis/Helmbloem
Soort	Holwortel
Hoogte	15 – 30 cm.
Plantvorm	Kruid
Plant	Eenhuizig
Wortels	Wortelstok
Stengel	Rechtopstaand
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Drietallig
Bladkleur	Blauwgroen
Bladrand	Gaaf
Bloeiperiode	Maart-april-mei
Bloeiwijze	Tros
Bloemvorm	Tweezijdig symmetrisch
Bloemkleur	Paarsrood of wit
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	2
Kroonbladen	4
Meeldraden	6
Stijlen	1
Stempels	1
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Doosvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Heemtuinen/Buitenplaatsen

Foto 1. Holwortel

Afb. 2. Bloembeschrijving

Inleiding

De eerste foto van de Plant van de Maand zet me op het spoor dat ik de GEILLUSTREERDE FLORA VAN NEDERLAND in mijn jeugd doorblader. Ik kom er vreemde planten, bloemen en namen tegen. Eén daarvan is de Holwortel waarvan de klank door die twee o's alleen al *hol* klinkt. Zou de Plant van de Maand een holle wortel hebben? Het duurt lang voordat ik de tekeningetjes van de bloem van blz.478 zelf in de natuur te zien krijg(afb.2).

Naamgeving

Corydalis. Beginnen we te kijken naar de Kuifleeuwerik(foto 3) en letten we vooral op zijn kuif om die daarna te vergelijken met de bloem van de Holwortel dan merken we 'overeenkomst' op. In het Grieks is de *Korydalis* onze Kuifleeuwerik.

Cava. De betekenis hiervan is hol dat verwijst naar de holle knol(wortel).

Foto 3. Kuifleeuwerik

Holwortel. Inmiddels is de betekenis wel duidelijk, de plant heeft een holle knol/wortelstok.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Holwoartel, Corydale creuse, Hohler Lerchensporn en Bulbous Corydalis.

De *Corydalis cava* heeft als synoniem *Corydalis bulbosa*.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Papaverfamilie, verder in het geslacht Helmbloem en de soort Holwortel. In het geslacht Helmbloem worden verder nog Varenhelmbloem en Vingerhelmbloem genoemd.

Beschrijving

Levensvorm. De Holwortel is een overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Geofyten. Zij is een kruid en zal tussen de 15 en 30cm hoog worden.

Wortels. Een uitgegraven Holwortel ziet eruit als een knol waaruit de blad- en bloeistengels groeien. We hebben te maken met een holle knolvormige wortelstok. Behalve de stengels groeien er uit die knol bijna overal worteltjes(afb.4).

Stengels. De stengels van zowel blad als bloei (de bloeistengel heeft twee bladeren) staan rechtop en hebben geen schede aan de voet.

Bladeren. Alle bladeren(foto 5), behalve die aan de bloeistengel, groeien uit de knol. (afb.4). Ze zijn twee maal drietallig. De bladrand van de blauwgroene bladeren is gaaf. (foto 6). Elke bloem heeft een schutblad (foto 6 bovenste bloem).

Bloemen. Lezen in de G.F.V.N.*** geeft de interessante beschrijving van de bloemen, die hieronder weergegeven is.

Deze familie bevat alleen tengere planten met diep ingesneden of fijn verdeelde bladen, en bloemen van een heel bijzonder type. De *bloem* is *tweezijdig symmetrisch*. De *kelk* is *zeer klein*, 2 nietige blaadjes, die heel vroeg afvallen, soms zelfs geheel en al ontbreken. Er zijn 4 *kroonbladen* in *twee paren*. Een van de twee buitenste heeft een ondiep of langwerpig zakje: de *spoor*. Bij sommige uitheemse soorten heeft elk der buitenste bloembladen een spoor; daardoor is de bloem dan regelmatig. De beide binnenste bloembladen liggen met de toppen tegen elkaar (soms werkelijk aaneengegroeid) en sluiten als een mutsje de stempel en de helmknoppen in. De 6 *meeldraden* zijn verenigd tot *twee bundels van 3*. De *middelste van elke bundel heeft twee helmhokjes, de andere maar één*. Deze

Deze beschrijving, gecombineerd met de tekeningetjes van afbeelding 2, geeft al veel informatie. Hieraan wil ik nog toevoegen:

- dat de trossen van de trosvormige bloeiwijze boven aan de bloeistengel staan(foto 1);
- dat de bloemen ongeveer horizontaal staan in de oksels van een gaaf schutblaadje(foto 5);
- dat de spoor, gevormd door twee kroonblaadjes, naar beneden buigt(foto 5);
- dat de kleur van de 2 tot 3 cm grote bloem paarsrood of wit is(foto 7).

Afb 4. Wortelstok-Wortelknol

Foto 5. Blad

Foto 6*. Bladrand

Vruchten. De doosvrucht ziet eruit als hangende 'peultjes' van ruim twee centimeter lang. Hij heeft een steeltje dat korter is dan de vrucht. Er ontwikkelen zich per vrucht twee zwarte zaden die een mierenbroodje hebben. Als de vrucht openspringt worden de zaden al wat verspreid en de mieren zorgen voor verder.

Groeiplaats

Bekijken we ook de ecologische parameters (afb 8*) dan zien we dat:

- de plant gedijt op een voedselrijk, humeus substraat.
- de plant te vinden is in een omgeving met een zuurgraad van 6½ tot 7.
- de plant een stabiele vochtigheidsgraad van 4 zoekt.

We zullen de plant vooral vinden in (heem)parken en op plaatsen waar men stinzenplanten heeft aangeplant. Hij wordt wel als inheemse plant beschouwd en 'in het wild' komt de plant net over de grens voor nabij Bentheim en Aken.

Organismen op de plant

De Holwortel wordt door kruisbestuiving bestoven door bijen (Sachembij) en hommels met een voldoende lange tong. Insecten met een te korte tong halen de nectar op door inbraak, daartoe bijten ze de spoor kapot (Honingbij, Aardhommel). Mieren zien er brood in om de Holwortel te verspreiden.

Gebruik – Folklore – Mythologie

Gebruik.

Is in het verleden toegepast als menstruatiebevorderend middel en tegen wormen, bovendien zou het migraine kunnen verzachten****.

Folklore.

Mythologie.

Tot slot

De Holwortel heb ik tot nu toe slechts op twee plaatsen gezien, naast het Amsterdamse bos is dat de Heemtuin in Schijndel die de mooie naam " *Heempark De Blekert*" voert. Omdat de plant vrij vroeg geheel afsterft ontdek je hem in de rest van het jaar niet meer.

Een vroege herinnering van ook een vroeg bloeiende plant die met een 'teer' uitziend karakter is het gebroken hartje dat onze burens in de tuin hadden staan. De kleur wit van de hartjes zie ik buiten als sneeuw terug nu ik de laatste woorden van de Plant van de Maand schrijf aan alle lezers:

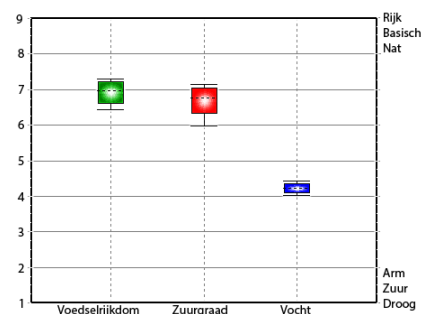
met vriendelijke **natuurgroet**.

Foto 7. Bloem

Foto 8. Bloemen wit

Afb. 9*. Ecologische parameters

Foto 10. Gebroken hartje

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,5,8); B.Heimans, H.W.Heinsius en Jac.P.Thijssse(2);
Saxifraga(3,7,10); Flora Batava(4); Flora van Nederland - Wilde planten en hun
omgeving online(6,9).

1. Holwortel	Amsterdam	2 april	2011
2. Bloembeschrijving	Geïll.Flora van Ned.		1960
3. Kuifleeuwerik	Saxifraga - Luc Hoogenstein		
4. Wortelstok-Wortelknol	Flora Batava - Jan Kops e.a.		1885
5. Blad	Amsterdam	2 april	2011
6. Bladrand*	Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line		
7. Bloem	Saxifraga - Rutger Barendse		
8. Bloemen wit	Amsterdam	2 april	2011
9. Ecologische param.*	Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line		
10. Gebroken hartje	Saxifraga - Hans Dekker		

*<https://www.floravannederland.nl/planten/holwortel/>

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.

***GEILLUSTREERDE FLORA VAN NEDERLAND 20^e druk 1960.

****Geneeskrachtige Planten in de Kruidentuin van het Nederlands Openluchtmuseum.
2^e druk 1998.